D·N
6/10 1953

Handelns rationalisering

Att handeln och över huvud servicenäringarna på senare tid har blivit föremål för stark kritik och rationaliseringsiver är inte märkvärdigt. Dessa områden har sedan ett eller annat årtionde i särskilt hög grad varit expansiva i den meningen att deras omsättning och behov av personal stigit. Det är en utveckling som varit särskilt accentuerad efter det andra världskriget. Tyvärr står några mer påtagliga siffror inte till buds. Dels är den senaste företagsinventeringen från 1946 — och åtskilligt har hänt sedan dess —, dels kan skilda kategorier av företag inte klart avgränsas från varandra. På grundval av företagsräkningarna har R. Artle i den i fjol utkomna boken "Svenskt distributionsväsende (Industrins utredningsinstitut) emellertid beräknat att antalet arbetsställen stigit med 14 procent och antalet sysselsatta med 29 procent inom den egentliga handeln mellan 1931 och 1946. Jämsides härmed har handelsfunktioner fått ökad betydelse hos producenterna själva.

Varuhandeln sysselsatte för närvarande drygt 400.000 personer, räknat i antalet heltidssysselsatta. Tas hänsyn även till dem som inom industrin och transportväsendet arbetar med varudistribution, stiger siffran månhända till uppemot en halv miljon. Detta utgör en fjärdedel av alla, inklusive inom jordbruket, med framställning och distribution av varor direkt eller indirekt sysselsatta.

I en i dagarna utkommen "inventering" av distributionsfrågorna ("Distributionsekonomiska problem", utgiven av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle i samarbete med Företagsekonomiska forskningsinstitutet) åskådliggör professor Folke Kristensson med ett särskilt exempel vad denna situation innebär. Vid en treprocentig årlig ökning av produktiviteten (prestationen per sysselsatt) inom industrin, men ingen produktivitetsökning alls inom handeln skulle på tio år industrins produktion stiga med ungefär 40 procent samtidigt som antalet sysselsatta inom handeln skulle behöva ökas med 150.000, kanske 200.000.

Att siffrexemplet är tillspetsat för att belysa en tendens säger sig självt. Professor Kristensson framhåller några viktiga omständigheter, som gör bilden ljusare: antalet personer i arbetsför ålder är under många år framåt i kraftig tillväxt — han kunde ha tillagt att jordbruket inne längtifrån är uttömt som arbetskraftsreservoar för de expansiva näringsgrenarna; produktionsökningen kommer säkerligen att i rätt hög grad omfatta större varuenheter som procentuellt sett drar relativt låga distributionskostnader — kylskåp, tvättmaskiner, bilar och liknander; produktivitetsstegring är säkerligen också i framtiden möjlig inom handeln.

Det är framför allt ett par omständigheter som gör att ingripanden från myndigheternas sida eller mer "schablonmässiga" lösningar från handelns egen sida med all säkerhet skulle vara mer till skada än nytta. Förhållandena inom olika branscher, varugrupper och geografiska områden är synnerligen skiftande; företagens storlek varierar starkt, sortimentets sammansättning likaså; prissättningen är längtifrån överallt densamma; distributionsvägarna har helt olika karaktär på olika områden; bearbetningen av kunderna tillgår på olika sätt. Man behöver inte gå till sådana ytterligheter som varuhuset och den lilla klädesbutiken med en anställd eller symaskinen och piprensaren för att illustrera detta — redan mellan två i fråga om storlek och allaxidighet i sortimenten dock så pass lika försäljningsformer som den varuhusbetonade "enhetsprisaffären" och varuhuset är skillnaderna ofantliga; förutsättningen av kraftiga ställer andra krav än försäljningen av dammsugare. Härtill kommer att rationaliseringar inom varudistributionen längtifrån alltid är liktydiga med ökad effektivitet i samhällsekonomisk mening.

Inte sällan kan kostnadsbesparingar i distributionsledet medföra kostnadsstegringar på produktionsområdet.

Särskilt viktigt är att vi i fråga om distributionen i än högre grad än beträffande tillverkningen saknar mått på effektiviteten. Det talas ofta om "onödiga mellanhänder", men har skett också i samband med den sittande statliga utredningens tillkomst. Närmast är det grossbandeln som avses med denna benämning. Det är emellertid längtifrån säkert att dessa mellanhänder i någon nämnvärd utsträckning är "onödiga" — en kraftig minskning av antalet grossbandelsföretag kunde totalt sett mycket väl medföra ökade distributionskostnader i stället för minskade.

Framför allt är det en omständighet — alltför ofta förbisedd av statliga rationaliseringsivrare — som gör det omöjligt inte bara att konstruera lämpliga mätinstrument utan också att bestämma vilka krav som skall ställas på effektiviteten. Det är konsumenternas önskemål, förutsättningar och vanor. I bokens slutkapitel anför dr Jan Wallander några kloka synpunkter på denna sak. Om nu köparna vill ha en viss form av betjäning, vill få varorna förpackade på ett visst sätt — skall de då förmenas detta i en mer effektiv distributions namn? Skall man inte upplysa konsumenterna bättre? Javisst, men om det visar sig som en undersökning i Göteborg givit vid handen (Hellnell: "Marketing Aspects of Housewives' Knowledge of Goods) att folk stundom köper "mot bättre vetande" helt enkelt därför att de trivs bättre med det ena än med det andra, vad skall man då göra? Och vems smak skall vara avgörande?

I sin PM till handelsdepartementet har fru Ulla Lindström presterat några förnumstiga råder i frågan: "Konsumentionsvanorna är emellertid nyckelfulla och behöver utan tvivel påverkas när de är mindre förnuftiga och medför onödiga kostnader för konsumenterna själva." Bör med andra ord alla kvinnor klä sig som fru Lindström? Dr Wallander avlivar hela tanken med exempel ur livet: exempel: Det kan vara "förnuftigt att fästa mycket stort, ja, kanske större uppmärksamhet vid en chokladaks utseende än vid dess innehåll om man skall uppnå en ung dam eller gubben till värdfolket vid en bjudning". Att däremot upplysning åt köparna om varornas egenskaper och funktionssätt behövs är författaren på det klara med.

Att fortsatt och intensifierad rationaliseringsverksamhet är önskvärd inom distributionen kan det bara råda en mening om. För denna verksamhet är upplysning om de föreliggande problemen enbart nyttig. En förlöpande "inventering" såsom Folke Kristensson och hans medarbetare nu utfört är nödvändig. Att man skulle uppnå något gott med statliga ingripanden är däremot föga troligt. I huvudsak måste förbättringarna genomföras som hittills: av distributionens egot folk i anpassning till konsumenternas önskemål. Det arbetet skulle underlättas om en smidigare ordning skapades i fråga om lagstiftningen; när det gäller detaljplanering, livsmedels- och hälsovårdsstadgar, butiksstängningslag och transportplagor finns många onödiga, av samhället uppställda hinder för handelns rationalisering.

Mandarinen som politruk

Överraskande snabbt och intensivt har kommunismen satt sin prägel på det kinesiska folkets hela tillvaro. Den, som många trodde, fasta massan av traditionella föreställningar och urgamla "vishetsregler" har i stället verkat visat sig vara bräcklig och utan kraft att stå den anstormande ideologin emot. Inte minst påfallande har varit den av nationalistregeringen misstrogna universitetsungdomens massvisa övergång till den nya läran, ofta efter en sannskyldig omvändelse, präglad av det missionerande tronitet och den doktrinära arrogans som gärna följer med en frälsningsprocess av detta slag. Man har fått bevittna hur ungdomar vilka som barn lärdes att hedra sina föräldrar över allt annat numera inte för sig något sammetvete av att ange sina anhöriga som statsfiender för den hemliga polisen.

Det förefaller rent av som om den traditionella bindningen mellan den enskilde och hans närmaste skulle göra kineserna särskilt lämpade för den kommunistiska drillen. Familjekulten lever vidare, fast med omvända förtecken; i stället för fädernas andar tillber man Marx, Lenin och Mao Tse-tung, i stället för den vördnadsbjudande fadern lyder man den maktfullkomlige partifunktionären. Också när det gäller det offentliga livet kan man fråga sig om inte kommunisterna med fördel kunnat utnyttja vissa sidor hos det gamla systemet. Statsdirigerad spionerivekamshet bland folket, godtyckliga statsingripanden i medborgarnas personliga förhållanden har sedan länge ansetts vara något för Kina karakteristiskt; den kinesiske mandarinen kan uppfattas som en lät vara idylliskt svälgsen förebild till våra dagars kommissarier och politruker.

Det saknas alltså inte historisk bakgrund till den för ett par månader sedan i Peking utfärdade förordningen om upprättande av ett "folkets övervakningsorgan" med uppgift att utse ett antal funktionärer kallade "folkets övervakare och rapportörer" — en titel som onekligen väcker kusliga associationer. Det har beräknats att det när organisationen blivit fullt utbyggd kommer att finnas omkring en miljon övervakare, vilka e all "göra sig förtrogna med allmänna opinionen beträffande regeringens politik" och "undersöka alla fall av illojalitet eller för landet och folket skadlig verksamhet hos statliga organ och deras anställda". Runt om i landet kommer att uppsättas "folkets opinionsvårdare" med plats för klagomål, angivelser etc., som övervakarna sedan skall ta del av. Karaktäristisk är en bestämmelse enligt vilken "allt material som folkets övervakare har inrapporterat måste överensstämma med fakta och ej avvikjas för utomstående" — slutatsen blir att antingen anges sanningen vara farlig för "utomstående" eller också är hemlighållandet av fakta en förutsättning för att övervakarna skall kunna framställa "fakta" efter behag.

Av allt att döma skall övervakarna agiorera på såväl folket som myndigheterna; meningen tycks vara att de samtidigt som de ingriper mot maktmissbruk från ämbetsmännens sida skall pejla och påverka folkstämningen och över huvud taget bestralla "tillgälla" var de än påträffas. Sökarljuset skall oavlåtligt svepa fram över massorna och myndigheterna, ingen skall känna sig säker. Det är ett kusligt perspektiv som rullar upp sig när man söker sätta sig in i hur en miljon fanatiska "övervakare och rapportörer" kommer att genomföra Mittens rike.

Vecko-Journalen har uppträtt skandalöst

då den i de senaste två numren publicerat en artikelserie av Ulf. Ilic Sven Stolpe, som avser att göra troligt att Ivar Kreuger blev mördad, inte begick självmord, i Paris 1932. Artiklarnas riktighet, motsägelser och osannolighet finns det ingen anledning rtt dröja vid. Det obehagliga är framför allt att här med stöd av anonyma vittnen eller rena hörsägner eller — framför allt — lösa förmodanden framställs grova anklagelser mot skilda personer, bland dem de två nästa statsministrarna Erlander och Hamrin. Någon anledning att uppta själva sakfrågan till förnyat prövning med anledning av detta gemena skvaller finns inte; ett par exempel på framställningens overiderhaftighet ges på annat ställe i dagens tidning. Man vill blott slå fast att här föreligger en sällsynt tarvlig journalistik.

SJÖVÄGEN ÄR HUVUDVÄGEN TILL VÄNNERNA I ENGLAND

kontakta

SVENSKA LLOYD

för kontakt med England

Från Gbg med.-tider. Från London tisd.—sönd.

HYLLOR

praktiska konstruktioner för kontor orkiv bibliotek laboratorier butiker privatinredn.

Sparrings

Försäljningsavd.

Kariavägen 89 — Stockholms O
Tel. 67 36 50 — 67 76 75 — 67 76 81

PRESSGRANNAR

Den socialdemokratiska kandidatnomineringen till förstakammarvalet i Stockholm är ännu på att förberedande stadium, meddelar Aftontidningen (s) — partiet tycks vara ute i senaste laget. Tidningen vill på Ture Nermans plats ha en facklig representant.

Enligt uppgift har redan från skilda håll framförts tre starka facklliga namn, som samtliga fyller de fordringar som bör ställas på en förstakammarledamot. Alla tre har intim, daglig kontakt med de problem, fackföreningsrörelsen vill på aktualitetsrade på det politiska planet och är överhuvudtaget väl förtrogna med fulla sysselsättningens frågekomplex. Av den sakkunskap svensk fackföreningsrörelse har koncentrerad i Stockholm finns nu endast fyra direkta företrädare på stockholmsbänkarna i riksdagens båda kamrar, där det endock utöver sexton socialdemokrater. Det kan icke sägas vara en god förvaltning av de personella tillgångarna på den fackliga sidan.

Annu påtagligare är bristen på juridisk sakkunskap i den socialdemokratiska riksdagsrepresentationen, betonar tidningen.

Veterligen finns för närvarande en enda i utskott placeringsbar jurist inom den socialdemokratiska gruppen — och det är Georg Branting, som nu är lagen i pensionsålder, och vars intressen i riksdagen närmast knutits till de utrikespolitiska problemen.

I Stockholm finns en bred rekryteringsbas och flera goda namn att välja på. Ett av de starkaste som framförts är professorn vid Stockholms högskola jur. dr Folke Schmidt, född 1900, redan adlitad i stallige uppdrag och väl förtrogen med de rättsfrågor som närmast berör fackföreningarnas verksamhetsområde.

Skall både en fackföreningsman och en jurist tillkomma, måste åtminstone en av de nuvarande representanterna rutas — vilken underlåter tidningen att nämna, men man kan förmoda att hr Johannesson sitter löst.

Något måste göras på televisionens område om Sverige inte skall betraktas som ett efterblivet land. framhåller Skånska Dagbladet (fbf):

I första hand måste man börja med sändningar på försök. Det behöver inte bli en så kostsam historia som 7 à 8 miljoner kr. som utredningen föreslagit. Detta är ingenting annat än att utöka av det "palats"-tänkande, som behärskar svensk offentlig verksamhet. Storslaget skall det vara eller också får det vara. Man behöver aldrig ha fast ordet statsfinanser för att förstå att finansministern icke bakat så snart han hör summan nämnas. Skall det vara genast för nos att börja lika försiktigt som danskarna med en utsändning på en timme fyra gånger i veckan? Danskarna har i alla fall kommit så långt att de fått nu byter ut sina första svaga sändare mot en tjugo gånger så stark. Dessutom kör man i dag med två nya stationer denna höst.

Tidningen förhåner att om televisionen startar på ett felaktigt sätt, blir det en mycket kostbar affär — man får då ett publikmotstånd som det tar år att övervinna. Den lärdomen kan vi ta av erfarenheterna i utlandet. Televisionen måste redan från början inriktas, både kvalitativt och kvantitativt, på utländningar som kan

Bra fläkt till lågt pris

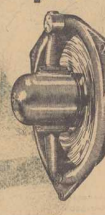

Fläktfabrikens propellerfläkt PMAC är en praktisk och behändig allroundfläkt. Den finns i tre storlekar och är utrustad med enfasmotor, som anslutes direkt till belysningsnätet. Den monteras lätt i väggen med tre skruvar och finns även med flänsar för montering i trumma. Propellerhjulet är gjutet i lättmetall och noggrann utbalanserat för jämn, vibrationsfri gång.

Levereras från lager

SVENSKA FLÄKTFABRIKEN

Kungsg. 7, Stockholm, tel. 23 83 00 — 46-8-724-11-23

Adressera till:
AB Svenska Fläktfabriken,
Stockholm 7.
V. g. sänd mig närmare upplysningar om PMAC-fläkten.

Namn: .....
Adress: .....
Postadr.o .....

DN 6/10

Kyrkomötet

sammanträder tisdagen den 6 oktober 1953 kl. 10.

POPULÄR MEKANIK
MAGASIN

månadstidskriften med maskulin smak

Minnor med intressanta bildreportage i det nya oktobernumret, bl. a.:

★ Kommer U-båten att behärska världen
★ Bakom televisionens skulisser
★ Brott i svart-vitt, polisfotografer i arbete

Dessutom en stor HOBBY-sektion.
RADIO ★ TELEVISION ★ ELEKTRONIK
Hela alla tidningsförs. 132 tid. kr. 2.25

Värd dömdes betala reparation efter aktion av hyresgästerna

— Att hyresgäst har rätt att få brittfälligheter i lägenheten avhjälpta är ingen nyhet, de lagbestämmelserna har vi haft sedan 1907, säger direktör H. Wiman i Stockholms fastighetsägarförening. I de fall då förelägganden kopplats to har emellertid saken erhandlingsvägen.

I ett aktuellt fall har en hyresgäst låtit reparera sin lägenhet för 615 kr. och skickat räkningen till värden, som vägrade, men sedan av rådhusrätten ålades betala inte bara räkningen utan även 400 kr. i rättegångskostnader. Bakom aktionen står Hyresgästföreningen, som har ytterligare 7—8 liknande fall.

Vi anser att den generella hyresbalningen i år bör lämna större utrymme för underhåll av lägenheterna, säger advokat G. Järtelius i Hyresgästföreningen. Hyresgästerna bör dock inte rusa i väg på egen hand utan utredning. Om efter beskrivning

tillförsäkra denna ett snabbt genombrott hos publiken.

Trondheims utbyggnad till en transithamn för handel med nordliga Sverige är en uppgift som norrmännen drar sig för med hänsyn till de stora utgifterna de närmaste åren för Nordnorges uppbyggnad, anser Västerbottens-Kuriren (fp):

Det hindrar inte att frågan om en eller ett par effektiva kommunikationsleder för import och export över gränsfjällen fortfarande bör hållas aktuell. Det är för glest mellan vägarna, och det finns inte många möjligheter att välja på. Tydligen var det ett misstegrep, att frågan inte fördes fram, innan Nord-Norge-planen blivit definitivt klubbad. Kännedomen om i vilken utsträckning en effektiv förbindelse skulle kunna minska transportledernas inom landet och trygga försörjningsmöjligheterna är dock knnu alltför klen. Det är en fråga, som borde göras till föremål för en särskild undersökning, ju förr, dess hellre.

Vad är "extrem bondeförbundspolitik"? undrar Upsala Nya Tidning (fp) med anledning av att hr Hedlund i söndags förnekade att en sådan kommit till uttryck de senaste åren:

Hr Hedlund räknade möjligen med den allmänna uppfattningen att godslagarprocenter skulle förknippas med en sådan politik; en högst riktig tanke, men därför den ställda förväningen från 1944 om att bara 9 procent av de bättre situerade på landsbygden röstade med bondeförbundet. Siffran är på ett ovanligt betryggande sätt förändrad och avser en situation sju år före koalitionens tillkomst.

Misshandel på Vipeholm utreds på 400 sidor

Landsfogde Alf Eliasson i Malmö meddelar, att Landspolisen en första utredning på 400 sidor om de påstådda misshandlanderna vid Vipeholms sjukhus.

Det gäller dock inte de misshandeldeli som i somras påtalades av en vikarierande Stockholmsstudent, utan en tidigare liknande händelse, som inträffade i våras och polisanmäldes i början av juni. Landspolisen har nu fullkomligt en man helt för att slutföra även den andra utredningen. Det kommer att dröja en bit in i veckan innan landsfogden hunnit göra klart om han skall anställa åtal. (DN: Malmö.)

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanstalt: 22 40 20.
Telegramadress: Dagsnyheter
Postgiro 5, 1414 (för annonser)
summor / 2417 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas säkrast kl. 15.30—16.30)
Politisk huvudredaktör:
Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman

Dagens Nyheters Aktiebolag
Verkst.direktör: Helge Bratborn

PRENUMERATIONSPRISER
fr. o. m. 2 augusti 1952
A = Stockholmsupplagan
Stor-Stkhlms Övriga Stockholmsområde län-del
Månad ..... kr. 8.05 6.—
Kvartal ..... » 23.— 17.50

ANTONSPELLETA
daterad 1/3 1952 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri. Stockholm 1953.

Bukowskis HÖSTAUKTION

den 14—16 oktober

OLJEMÄLNINGAR, MÖBLER, KERAMIK, BIJOUTERIER, SILVER, TEXTILIER, SKULPTURER, AKVARELLER GRAVYRER m. m.

som tillhört framlidne Landssekreteraren JOHN LÖWGREN m. fl.

Visning vardagar kl. 10—17

Rikt illustrerad katalog kr. 3.—, till landsorten mot postförskott. Anbud för inköp på auktionen emottages kostnadsfritt av undertecknade.

AB. H. BUKOWSKIS KONSTHANDEL
ARSENALSGATAN 2, STOCKHOLM. Tel. 10 43 28 och 20 71 18.

ETERNA·MATIC

FEM KULOR: ETERNA-SYMBOLEN

Världens första självuppdragande ur... och världens minsta —

MED KULLAGER

Eterna har lyckats med det tekniska konststycket att jämsides med det redan världsberömda automatiska herruret också skapa ett elegant automatiskt damarmbandsur. Det är en epokgörande händelse att nu också damerna kan få en självuppdragande armbandsklocka. Eterna-Matic-modellerna kännetecknas av sin absoluta pålitlighet tack vare en fullständigt enastående uppdragningsanordning med kullager, som genom en jämn fjäderspänning reducerar gångvariationerna till ett minimum.

AUTOMATISKT • ANTIMAGNETISKT • STÖTSÄKERT • VATTENTÄTT

För herrar:
Modell 07 BDT-1249
I rostfritt stål från
Kr. 189:—

För damer:
Modell 07 BDT-1194
I rostfritt stål från
Kr. 206:—

ETERNA

Välj Ert Eterna-ur hos Stjärnurmakaren — han vårdar det också åt Er

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.